

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Філологічний факультет
Кафедра української мови імені проф. Івана Ковалика

“30 ” серпня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДІАЛЕКТОЛОГІЧНА ПРАКТИКА

(назва навчальної дисципліни)

галузь знань

03 Гуманітарні науки

(шифр і назва напряму підготовки)

спеціальність

035 Філологія

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація

035.01 Українська мова та література, Українська мова і література (літературна творчість),

014 : 01 Середня освіта. Українська мова і література

(назва спеціалізації)

факультет

філологічний

(назва інституту, факультету, відділення)

Львів – 2023 рік

Робоча програма «Діалектологічна практика» для студентів 2 курсу українського відділення філологічного факультету за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізація 035.01 Українська мова та література, 035.01 Українська мова і література (літературна творчість), 014.01 Середня освіта. Українська мова і література

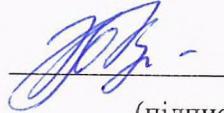
Розробник: Костів О. М., доцент, кандидат філологічних наук

(вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

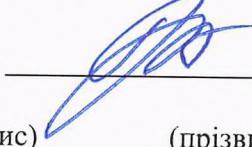
Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні катедри української мови імені проф. Івана Ковалика

Протокол від “31 ”серпня 2023 року № 1

Завідувач катедри (Купчинська З.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
«31» серпня 2023 р.

Робочу програму ухвалила Вчена рада філологічного факультету

Протокол від “31 ” серпня 2023 року № 1

“31”серпня 2023 року Голова (Крохмальний Р.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

©Костів О. М., 2023 рік

1.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		дenna форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 – гуманітарні науки (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрям підготовки 035 - філологія (шифр і назва)		
Модулів –	Спеціальність (професійне спрямування):	Рік підготовки:	
Змістових модулів –		2-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	035 Філологія, спеціалізація 035.01 Українська мова та література, 035.01 Українська мова і література (літературна творчість), 014.01 Середня освіта. Українська мова і література	Семестр	
Загальна кількість годин - 135		5-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	год.	год.
		Практичні, семінарські	
		год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	год.
		Індивідуальні завдання: год.	
		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 25 %

для заочної форми навчання –

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Діалектологічна практика відіграє особливу роль у підготовці спеціаліста-словесника, оскільки вона забезпечує реалізацію професійної компетенції-філолога. У процесі діалектологічної практики студенти реалізовують практичні уміння роботи з інформаторами, ззору та транскрибування діалектного матеріалу.

Діалектологічна практика завершує курс «Діалектології» і розрахована на 135 год. Під час її проведення студенти повинні поглибити свої знання з української діалектології, ознайомитися з конкретними говорами і говірками української мови, з'ясувати їхні фонетичні, морфологічні, синтаксичні та лексичні особливості. Діалектологічна практика дає студентам перші навики роботи в польових умовах,

прищеплює їм знання та вміння, потрібні для майбутньої педагогічної та наукової діяльності. Записи діалектного мовлення є свіжим і в багатьох випадках надійним джерелом для вивчення української діалектології, історії української мови.

Мета практики – закріпити знання із української діалектології, зібрати діалектні матеріали за пропонованим питальником. Це дасть змогу увести в науковий обіг новий фактічний матеріал, суттєво сприятиме поглибленню лексикологічних, семасіологічних, етимологічних та інших досліджень української мови.

Унаслідок проведення практики студенти повинні набути практичних умінь та поглибити теоретичні знання:

- знати, до якого діалекту в загальній системі (класифікації) говорів української мови належить говірка визначеного населеного пункту, детально ознайомитися з фонетичними, морфологічними, синтаксичними, лексичними особливостями конкретної говірки;
- вміти застосовувати на практиці методи збирання діалектних матеріалів, виявляти характерні особливості говірки, записувати діалектні матеріали, користуючись фонетичною транскрипцією, добирати інформаторів;
- набути навичок аналізу діалектних явищ.

У кінці практики студенти повинні написати звіт філологічного та історико-краєзнавчого змісту, присвячений районові та населеним пунктам, у яких збирали діалектні матеріали. Характеристику конкретної говірки доцільно виконати за таким планом:

- назвати, до якого наріччя та говору належить конкретна говірка;
- відобразити географічне розташування села, його віддаленість від районного центру, місце населеного пункту на діалектологічній карті;
- описати історію села, походження його назви, кількість жителів;
- зібрати мікротопоніми села за поданим питальником;
- виявити фонетичні, морфологічні, синтаксичні особливості говірки;
- зібрати лексику говірки за поданим нижче питальником;
- записати на аудіокасету зразки діалектних текстів і відтворити їх фонетичною транскрипцією;
- навести дані про інформаторів (прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, місце народження, освіта, фах).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I	
1.	Аналіз основних принципів діалектологічної транскрипції. Фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні особливості в діалектних текстах.

Змістовий модуль II	
1	Транскрибування записаного діалектного матеріалу.

Змістовий модуль III	
1	Виїзд на місце проведення діалектологічної практики. Пошук і знайомство з інформаторами. Здійснення аудіо- та відеозаписів.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		л	п	інд.	срс
1	2	3	4	5	6
Модуль I					
Аналіз основних принципів діалектологічної транскрипції. Фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні особливості в діалектгніх текстах.					
Модуль II					
Транскрибування записаного діалектного матеріалу.					
Модуль III					
Віїзд на місце проведення діалектологічної практики. Пошук і знайомство з інформаторами. Здійснення аудіо-та відеозаписів.					
Усього годин	135				

5. Розподіл балів, які отримують студенти (іспит)

Оцінювання проводиться за 100-балльною шкалою. Бали нараховуються так:

- правильність транскрибування: 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30;
- аудіозаписи: 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20;
- захист діалектологічної практики: 50% семестрової оцінки. Максимальна кількість балів 50.

Підсумкова максимальна кількість балів 100.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Оцінка ECTS	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку		Залік
A	90 – 100	5	Відмінно	Залік
B	81 – 89	4	Дуже добре	
C	71 – 80		Добре	Зараховано
D	61 – 70	3	Задовільно	
E	51 - 60		Достатньо	

Протягом семестру проводиться не менше двох модулів або колоквіумів чи контрольних робіт або інших видів контролю. Максимальна кількість балів, яка встановлюється для цих видів контролю, а також відповідність оцінок FX та F у шкалі ECTS, у балах та національній шкалі визначається Вченими радами факультетів або кафедрами, які забезпечують викладання відповідних дисциплін.

6. Методи навчання

Діалектологічна практика передбачає застосування описового, порівняльно-історичного, лінгвогеографічного методів, що виявляється у таких прийомах:

- діалектні явища аналізують із синхронного погляду (опис говору на вертикальному зрізі, аналіз діалектних явищ фонетичного, морфологічного, лексичного та синтаксичного зрізів);
- транскрипція записаного діалектного матеріалу;
- встановлюються риси відповідностей між літературною та діалектною мовами у фонетиці, морфології, синтаксисі, лексиці тощо;
- методи лінгвістичної географії дають змогу простежити просторове розміщення говіркових елементів.

7. Методи контролю

1. Тестовий семестровий контроль (залік).

Студент подає «Звіт про діалектологічну практику», який повинен містити повний комплект текстових матеріалів (історію населеного пункту, перелік основних діалектних рис, характерних для мовлення діалектоносіїв), затранскрибовані записи (зразок оформлення подано в методичних матеріалах), а також питальник з мікротопонімії (електронний та друкований варіант). Файли у форматі *mp3* – аудіозаписи. Можна подавати відеозаписи. Кількість аудіофайлів не обмежена.

8. Рекомендована література

Основна

1. Глібчук Н. М., Асіїв Л. В. Діалектологічна практика. Навчально-методичний посібник. – Львів, 2006. – 103 с.
2. Атлас української мови : Т. I – Полісся, Середня Наддніпрянщина і суміжні землі. – Київ, 1984 р., Т. II – Наддністрянщина, Волинь, Закарпаття та суміжні землі – Київ, 1988 р., Т. III – Слобожанщина, Донеччина, Нижня Наддніпрянщина, Причорномор'я і суміжні землі – Київ, 2001.
3. Бевзенко С.П. Вступ до української діалектології. - Одеса, 1965.
4. Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – К., 1986.
5. Дзендерівський Й.О. Конспект лекцій з курсу “Українська діалектологія”. – Ужгород, 1965.
6. Жилко Ф.Т. Нариси з діалектології української мови. - К., 1966.
7. Матвіяс І.Г. Українська мова і її говори. – К., 1990.
8. Мойсіенко В. Історична діалектологія української мови. Північне (поліське) наріччя. – К., 2016.
9. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000 // <http://litopys.org.ua>

Додаткова

1. Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок: У 2-х т. – Луцьк, 2000.
2. Бевзенко С.П. Вивчення української діалектології // Історія українського мовознавства. – К., 1991. – С.128–150.

3. Бичко З.М. Діалектна лексика Опілля. – Львів , 1997.
4. Бідношия Ю., Дика Л. Говірки Бориспільщини: Сучасні діалектні тексти та пам'ятки мови. – Київ: Інститут української мови НАНУ, 2008. – 480 с.
5. Варченко І.О. Лубенські говірки і діалектна суміжність.– К.,1963.
6. Ващенко В.С. Словник полтавських говорів. –Харків,1960.
7. Верхратський І. Говір батюків. – Львів, 1912.
8. Верхратський І. Про говір галицьких лемків / 36. філол. секції НТШ.- Т.5.-Львів,1902.
9. Верхратський І. Про говір долівський // Зап. НТШ. – Т.35-36.- Львів,1900.
10. Ганцов В.С. Діалектологічна класифікація українських говорів. – К.,1923.
11. Ганцов В.С. Характеристика північних дифтонгів і шляхи їх фонетичного розвитку // Зап. іст.-філол. відділу УАН. – Кн.2-3. –1923.-С.116-144.
12. Глібчук Н. М. Практичні завдання з української діалектології. – Львів, 1998. – 48 с.
13. Глібчук Н. М. Діалектні норми в говірці села Розлуч Турківського району Львівської області крізь призму текстів // У координатах мови : Збірник наукових праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук. – Львів, 2016. – С. 52-62.
14. Глібчук Н. М. Ідіолект Парасковії Павлюк крізь призму діалектних текстів // Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій / Відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Київ, 2015. – С. 60-74.
15. Говірки південно-західного наріччя української мови. Збірник текстів / Упорядник Н. М. Глібчук. – Львів, 2000. – 155 с.
16. Говірки Чорнобильської зони.Тексти. – К, 1996.
17. Говори української мови. Збірник текстів. – К., 1977.
18. Горбач О. Зібрані статті. Т.5: Діалектологія. – Мюнхен, 1993.
19. Григорчук Л. М. Діалектні проблеми Бойківщини // Український діалектологічний збірник. – Кн. 2. – Київ, 1997. – С. 119-131.
20. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. – К., 1990.
21. Гриценко П. Ю. Інформаційний простір діалектного тексту // Діалекти в синхронії та діахронії: текст як джерело лінгвістичних студій / Відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Київ, 2015. – С. 100-118.
22. Гриценко П. Ю. Простір і час у лінгвістичній географії // Проблеми сучасної ареалогії /АН України. Ін-т української мови; Відп. ред. П. Ю. Гриценко. – Київ, 1994. – С. 102-110.
23. Гуцульські говірки. Короткий словник / За ред. Я. В. Закревської – Львів, 1997.
24. Дзендрелівський Й.О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР. – Ч.1-3 –Ужгород,1958–60;1993.
25. Дуда І. Лемківський словник. – Тернопіль, 2011.
26. Закревська Я.В. Нариси діалектного словотвору в ареальному аспекті. – К.,1976.
27. Залеський А.М. Вокалізм південно-західних говорів української мови.- К.,1973.
28. Залеський А.М. Говірки Київського Полісся // Київське Полісся. –К.,1989– С.151-161.
29. Залеський А.М. Найбільш західний український говір // Культура слова – 1987. –Вип.33. –С.68-71.
30. Зілинський І. Карта українських говорів. – Варшава,1933.
31. Зілинський І. Проба упорядкування українських говорів // Зап. НТШ. – Львів,1914. –Т.117-118.
32. Кобилянський Б.В. Походження східноукраїнського і покутського діалектів (гіпотеза та її обґрунтування) // Наук. зап. Львів. пед. ін-ту. – 1959. –T12. –С.3-12.

33. Костів О. Динаміка в системі консонантизму говірок південно-західного наріччя // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів: Львівський національний ун-т, 2006. – Вип. 38 . – Частина I. – С.147-156
34. Костів О. Діалектні явища у вивченні української // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – Львів: Львівський національний ун-т, 2016. – Випуск 12. С. 167–171
35. Костів О. Сучасне діалектне мовлення з погляду динаміки // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – Львів: Львівський національний ун-т, 2016. – Вип.63. - С.164-171
36. Костів О. Проблеми лінгвogeографії в концепції Л. Коць-Григорчук / О. Костів // У координатах мови. Збірник наукових праць на пошану професора Лідії Коць-Григорчук. – Львів, 2016. – С. 74-91
37. Курило О. До характеристики і процесу монофтонгізації чернігівських дифтонгічних звуків // Україна. –1925.-№5. –С.14-37.
38. Курило О. Фонетичні та деякі морфологічні особливості говірки села Хоробричів на Чернігівщині // Зб. іст.-фіол. відділу ВУАН. –1924. -№21.
39. Лесів М. Українські говірки в Польщі. – Варшава, 1997. – 495 с.
40. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. – К.,1974.
41. Москаленко А.А. Нарис історії української діалектології. – Одеса,1961-
42. Москаленко А.А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. –Одеса,1958.
43. Назарова Т.В. Лінгвістичний атлас нижньої Прип'яті. – К.,1985.
44. Никончук М. Лексичний атлас Правобережного Полісся. – Київ, Житомир, 1994. – 386 с.
45. Німчук В.В. До походження українських діалектів // Наука і культура. – К.,1993. – С.128– 152.
46. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2-х т. – К.,1984.
47. Панцю С. Матеріали до словника лемківських говірок. Дієслівна лексика. – Ч.1. –Тернопіль,1997.
48. Панькевич І. Нарис історії українських закарпатських говорів. – Прага,1958.
49. Панькевич І. Українські говори Підкарпатської Русі і суміжних областей. – Прага,1938.
50. Полтавсько-київський діалект – основа української національної мови.
51. Пшеп'юрська М. Надсянський говір // Праці Українського наукового інституту. – Сер. фіол. –Т.44. – Кн.7. – Варшава,1938.
52. Свенціцький І. Бойківський говір с.Бітля // Зап. НТШ. –Т.114. – С.117–154.
53. Турчин Є. Словник села Тилич на Лемківщині. – Львів, 2011. – 383 с.
54. Українські говірки південно-західного наріччя. Тексти / Упорядник та автор передмови Н. М. Глібчук. – Львів, 2005. – 238 с.
55. Українські східнословобожанські говірки: сучасні діалектні тексти: навч. посіб. / упоряд.: К. Д. Глуховцева, В. В. Леснова, І. О. Ніколаєнко. – Луганськ, 2011. – 424 с.
56. Хобзей Н., Ястремська Т., Сімович О., Дидик-Меуш Г. Гуцульські світи. Лексикон. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2013.
57. Чабаненко В.А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини: Т.1–3. – Запоріжжя, 1992–1993.
- Шило Г. Ф. Наддністрянський регіональний словник. – Львів-Нью-Йорк, 2008.

Інформаційні ресурси

- Карта говорів української мови // www.litopys.org.ua